

Dieren en hun leefomgeving

Verrijking, welzijn en ethiek

Vier onderwerpen:

- Biologisch 'welzijn'
- Psychologisch welzijn
- Verrijking en welzijn
- Verrijking en ethiek

Biologisch 'welzijn'

Biologisch 'welzijn' draait doorgaans om strikt lichamelijke criteria, zoals:

- Voldoende geschikt voedsel en water
- Een adequate fysieke leefomgeving
- Gezondheid en levensduur
- Voortplantingssucces

Psychologisch welzijn

Psychologisch, subjectief welzijn heeft naast op lichamelijk welbevinden ook betrekking op zaken als:

- Soortspecifieke ethologische behoeften
- Cognitieve behoeften, zoals aan een interessante omgeving en variatie op routines
- Sensuele behoeften, zoals tederheid en smakelijk voedsel
- Recreatieve behoeften rond ontspanning en spel (Funktionslust)
- Controle over de directe omgeving (handelingsvrijheid)
- Ruimtelijke vrijheid/bewegingsvrijheid
- Relationele behoeften aan contacten met specifieke anderen

Gezondheid is niet hetzelfde als welzijn

- Dieren in de bontindustrie hebben bijvoorbeeld wel een glanzende pels, maar geen prettig leven.
- Vlees- en zuivelproducten uit de vee-industrie kunnen hoogwaardig zijn maar toch geproduceerd zijn onder beroerde omstandigheden voor de betrokken dieren.

Dieren zijn geen planten

Als dieren geen innerlijke beleving (subjectief bewustzijn) hadden zou men kunnen volstaan met fysieke maatstaven voor 'welzijn', net als bij planten.

Men zou dan kunnen volstaan met criteria als groei, gewicht, en productie.

Maar... dieren zijn geen planten!

Ontkenning van dierlijke subjectiviteit

- Alle dieren zijn onbezielde automaten
(Descartes)
- Alleen zelfbewuste dieren hebben bewustzijn
(Bob Bermond)
- Zelfs menselijke subjectieve beleving bestaat niet (Eliminativisme)

Antropomorfisch?

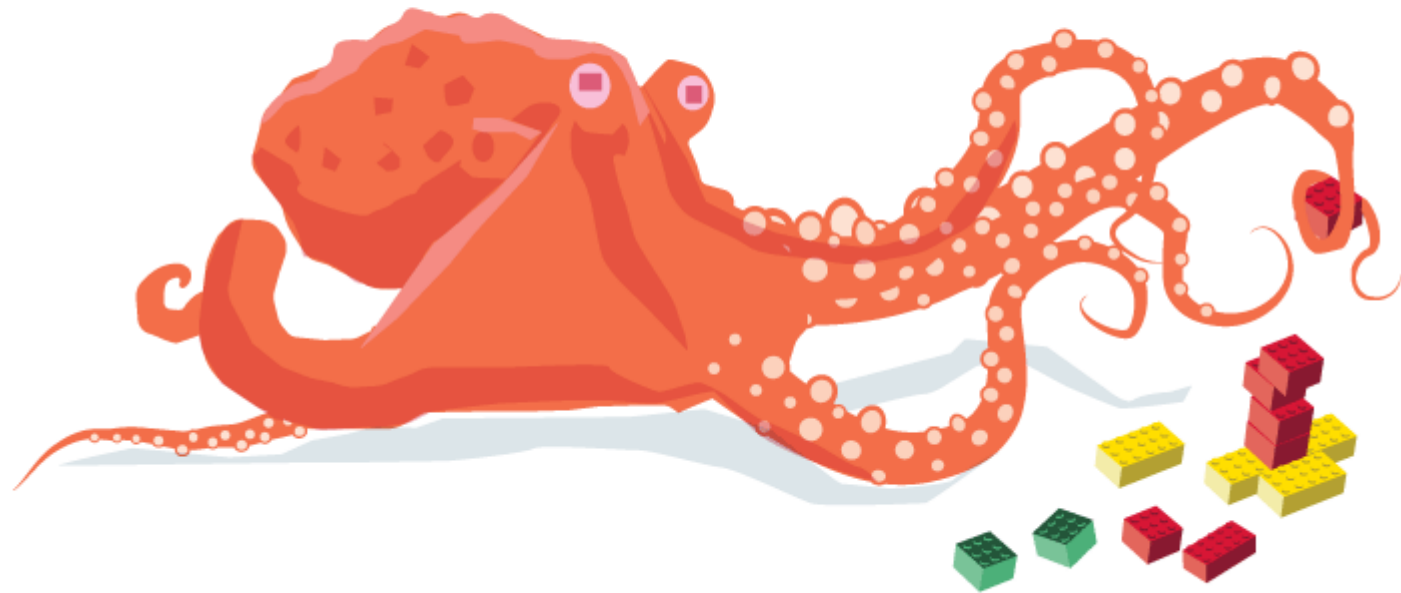
- Menselijk bewustzijn uitgangspunt bij toeschrijven bewustzijn aan dieren.
- Een bepaalde mate van antropomorfisering is in dit opzicht onvermijdelijk, omdat we alleen ons eigen bewustzijn direct kunnen kennen.
- Kritisch antropomorfisch, rekening houden met bijvoorbeeld ethologische gegevens.

Analogieredenering

- Bij mensen is er een duidelijk verband tussen gedrag en beleving. Het verband tussen zenuwstelsel en beleving is minder eenduidig.

Gedrag is daarom (naar analogie met de mens) ook bij dieren belangrijker als indicator voor beleving dan CZS.

- Dit wordt ondersteund door convergente cognitieve evolutie ondanks divergente neurologische evolutie.

Verrijking

- Verrijking moet adequaat, geschikt zijn.
- Dieren kunnen door keuzegedrag en reacties individueel aangeven waar ze de voorkeur aan geven op allerlei gebieden.
- Verrijking hoeft niet natuurlijk te zijn – de situatie is dat zelf ook al niet. Het gaat psychologisch gezien om individueel welzijn, niet om natuurlijkheid als doel op zich.

Gevolgen verarmde omgeving

Zonder verrijking van de leefomgeving kunnen dieren allerlei psychische klachten ontwikkelen zoals:

- Stress en angst
- Frustraties, stereotype dwanghandelingen
- Verdriet, depressie en apathie

Verrijking en dierethiek

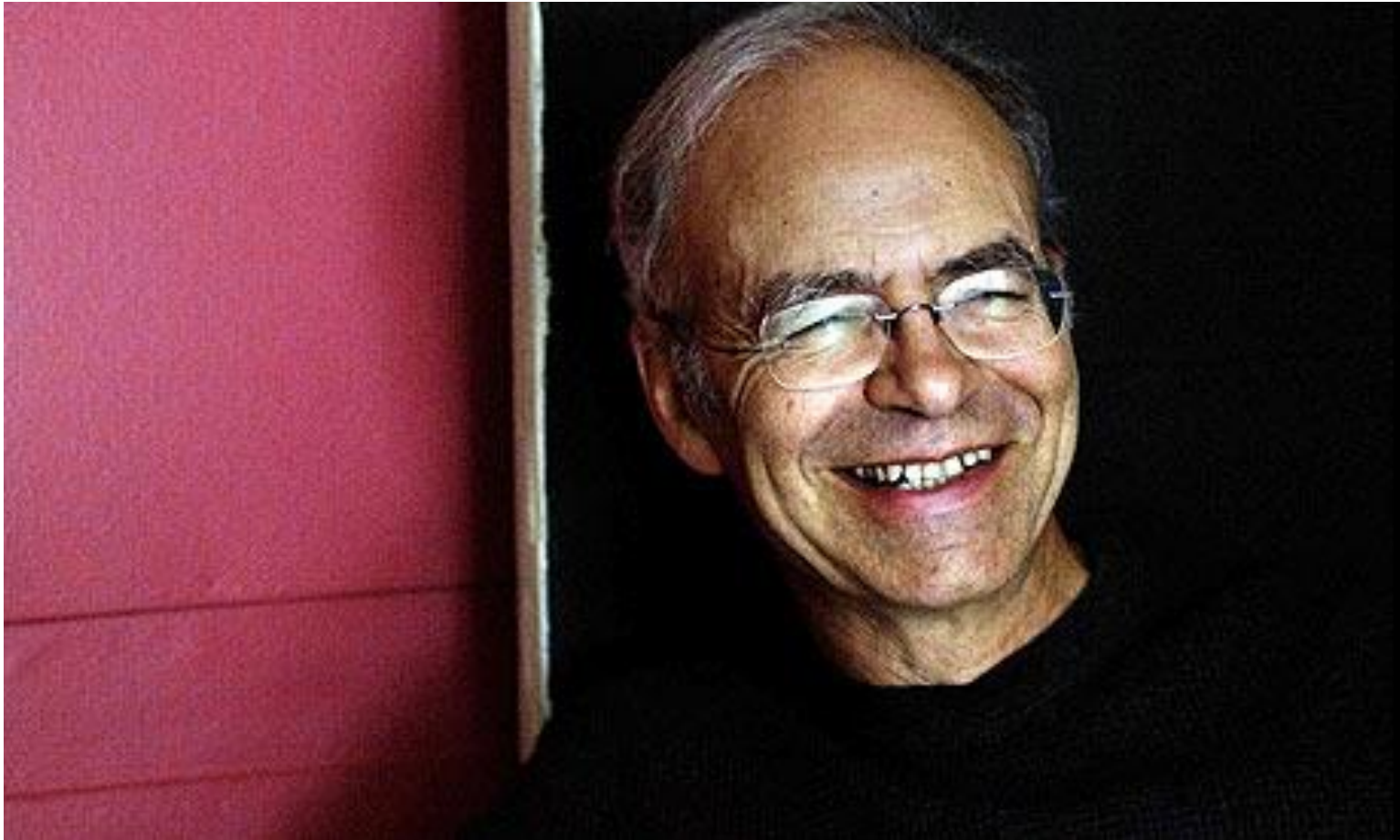
Twee soorten dierethiek:

- Antropocentrisch, speciësisistisch: belangen van mensen wegen altijd zwaarder.
- Anti-speciësisistisch: dieren dienen niet primair als lid van een diersoort te worden bejegend maar als individuen met bepaalde kenmerken. Vergelijkbare relevante kenmerken dienen te leiden tot een vergelijkbare behandeling.

Anti-speciësiistische hoofdstromen

- Utilisme van o.a. Peter Singer: belangen van individuen moeten tegen elkaar worden afgewogen; soms mag men de belangen van het individu opofferen aan meerderheidsbelangen.
- Dierenrechten van o.a. Tom Regan en Gary Francione: ieder individu heeft onvervreembare rechten en mag niet worden opgeofferd voor het heil van de samenleving.

Peter Singer

Verrijking binnen (anti-speciësisitisch) utilisme

- Diergebruik (net als gebruik van mensen!) kan soms worden gelegitimeerd mits men het welzijn van de betrokken dieren maximaliseert door het uitbannen van onnodige pijn en ongemak & verrijking van hun leefomgeving.
- Niet hetzelfde als speciësisitische legitimering van 'goed leven' bij bijvoorbeeld stierenvechten. Het gaat om maximalisering van algemene 'utiliteit', niet om diersoort.

Verrijking bij dierenrechten

- Verrijking is een plicht die men als mens tegenover dieren in de mensenwereld heeft.
- Een optimaal leven is een recht van dieren (binnen de mensenmaatschappij), maar biedt nooit een legitimering voor schadelijk diergebruik zoals vleesproductie of invasieve dierproeven.
- Discussie: vormt verrijking een tussenstap naar dierenbevrijding of juist een obstakel?

Verrijking zonder schadelijk diergebruik

Sommige dierenrechtenfilosofen zoals Gary Francione zijn voor het terugdringen van alle huidige mens-dier relaties, inclusief het houden van gezelschapsdieren.

Maar ook Francione erkent dat de bestaande huisdieren een zo gelukkig mogelijk leven geboden moet worden.

Gary Francione

Martha Nussbaum

Martha Nussbaum spreekt in dit verband van een recht op een maximale ontplooiing van het potentieel van dieren.

Ze pleit bijvoorbeeld voor het trainen van paarden omdat dit in hun eigen belang zou zijn. Men kan dit vergelijken met een soort heilzame leerplicht voor dieren.

Dank voor uw aandacht!

titusrivas@hotmail.com